

DİN ÖĞRETİMİNDE
ALEVİLİK AÇILIMI

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAŞAR

Eskiyeni Yayınları | Eskiyeni Publications

Yayın No | Publication Number: 257

Kitap Adı: Din Öğretiminde Alevilik Açılımı

Book Title: The Alevism Initiative in the Religious Education

ISBN: 978-625-6781-69-6

Yazar | Author: Mehmet YAŞAR | orcid.org/0000-0002-4756-4888

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 222

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Sertifika no | Certificate Number: 13178 | ISNI: 0000 0004 4657 1968

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Yaşar, Mehmet

Din Öğretiminde Alevilik Açılımı, Eskiyeni Yayınları, 2024.

ISBN: 978-625-6781-69-6

1. Din & eğitim | Religion & education
2. Din eğitimi | Religious education
3. Mezheplerarası diyalog, karşılaştırmalı din eğitimi | Interfaith relations, comparative religious education

Atf Bilgisi | Cite as: Yaşar, Mehmet. *Din Öğretiminde Alevilik Açılımı*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024.

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA

Tel: (0312) 310 08 60 • Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

DİN ÖĞRETİMİNDE
ALEVİLİK AÇILIMI

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAŞAR

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAŞAR

1967 doğumlu, Sivas İmam-Hatip Lisesi (1985), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1990) mezunu. Y.Lisans ve Doktora eğitimini de Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Din Eğitimi alanında yaptı. Çalışma hayatına Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri olarak başladı. 8 yıl öğretmenlikten sonra 13 yıl MEB Din Öğretimi Genel müdürlüğünde program, ders kitapları ve çeşitli projelerde çalıştı. 2011'de Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İDKAB Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Devamında Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İDKAB Bölümü öğretim üyesi olarak çalıştı. Sonra Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümünde, Bölüm başkanı ve öğretim üyesi olarak çalıştı. 2023'de emekli oldu. Ağırlıklı olarak din öğretimi programları, DKAB ve İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri ders kitapları ve öğretmen eğitimleri üzerine çalışmaktadır. Alevilik Açılım sürecinde Din Öğretimi Genel Müdürlüğünde program ve ders kitapları üzerine çalışan ekip içerisinde de yer almıştır.

About the Author

Ass. Prof. Mehmet YAŞAR

He was born in 1967. In 1985 graduated from Sivas Imam-Hatip High School, and in 1990 from Ankara University Faculty of Theology. He did his master's and doctorate education in the field of Religious Education at Ankara University Institute of Social Sciences. He started his professional life as a Religious Culture and Moral Knowledge teacher. After 8 years of teaching, he worked for 13 years in programs, textbooks and various projects in the General Directorate of Religious Education of the Ministry of National Education. In 2011, he started to work as a lecturer at Abant İzzet Baysal University Faculty of Education, IDKAB Department. Then he worked as a lecturer at Abant İzzet Baysal University Faculty of Theology, IDKAB Department. Then he worked as the head of the department and faculty member in Ankara Yıldırım Beyazıt University Health Services Vocational School Child Care and Youth Services Department. He retired in 2023. He mainly studies on religious education programs, textbooks and teacher trainings for vocational courses in Religious Education and Imam-Hatip High School. He was also part of the team working on programs and textbooks in the General Directorate of Religious Education during the Alevism Initiative process.

Kitap Hakkında

Din Öğretiminde Alevilik Açılımı

DKAB ders programlarında ana eksen İslam dini olsa da diğer dinlere de değinilmektedir. Dersin mezheplerüstü özelliğinden dolayı dinî yorum farklılıkları çokça gündeme getirilmemektedir. Açılım sürecindeki talepler konuya eğilimesi gerektiğini göstermiş ve özellikle Alevilikle ilgili talepler yerine getirilmeye çalışılmıştır. Bu taleplerin yerine getirilmesi için programlar ve ders kitapları yeniden ele alınmıştır.

Bu eserle cevap bulunmaya çalışılan temel soruları şu şekilde sıralayabiliriz: Alevilik Açılımı olarak ifade edilen çalışmalar çerçevesinde din öğretimi adına programlara ve ders kitaplarına neler yansdı? Öncesi ile ne gibi farklılıklar gözlemlendi? Olayın (sonrası ile değerlendirildiğinde) seyri nasıl gelişti? Kısaca Alevilik konusu, öncesi ve sonrası ile müfredat ve ona uygun yazılan ders kitaplarında nasıl tezahür etmiştir? Bu sorular cevaplanmaya çalışılmış ve yapılacak çalışmalara ışık tutması adına tartışılmıştır.

Bu çalışma genelde din öğretimi özelde ise DKAB programları (1982-2024) ve ders kitapları çerçevesinde Aleviliğin ele alınışını konu edinmektedir. Bu çerçevede Alevilikle ilgili genel yaklaşım, program kazanımları, açıklamalar, konu başlıkları, alt başlıklar, konu işlenişleri ve etkinlikleri ele alan bir çalışmadır. Eski ve yeni program ve ders kitapları karşılaştırılarak konunun ele alınışı ortaya konulmuştur ve konunun ilgililerine bu alanda neler yapıldığını göstermeyi amaçlamaktadır. Bir anlamda bu alanda yapılanları tarihe not düşme olarak da görülebilir. Yer yer yorumlar ve değerlendirmeler de söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi; din öğretimi; müfredat; ders kitabı; Alevilik Açılımı

About the Book

The Alevism Initiative in The Religious Education

Although the main axis of the DKAB curriculum is Islam, other religions are also mentioned. Differences in religious interpretations are not brought up much due to the non-sectarian nature of the course. The demands of the initiating process have shown that the issue should be addressed and especially the demands related to Alevism have been tried to be fulfilled. In order to meet these demands, programs and textbooks have been revised. The main questions that this work tries to answer can be listed as follows: What has been reflected in the programs and textbooks in the name of religious education within the framework of the studies expressed as Alevism Initiating? What differences have been observed between before and after? How has the course of the event developed (when evaluated with the aftermath)? In short, how has the subject of Alevism manifested itself in the curriculum and textbooks written accordingly? These questions has been tried to be answered and discussed in order to shed light on future studies.

This study focuses on the treatment of Alevism within the framework of religious education in general and DKAB programs (between 1982 and 2024) and textbooks in particular. In this context, the study deals with the general approach, program outcomes, explanations, topics, sub-topics, subject matter and activities related to Alevism. By comparing the old and new curricula and textbooks, the study reveals how the subject is handled and aims to show those interested in the subject what has been done in this field. In a sense, it can also be seen as a note to the history of what has been done in this field. There are also comments and evaluations in places.

Key words: Religious Education, Religious Teaching, Curriculum, Textbook, Alevism Initiative

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHL	: Anadolu İmam Hatip Lisesi
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
AÜSBE	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
AYM	: Anayasa Mahkemesi
C.	: Cilt
c.c.	: Celle celâlühu
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
DÖGM	: Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
İA	: İslam Ansiklopedisi
İDKAB	: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İHO	: İmam Hatip Ortaokulu
İODKAB	: İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ODKAB	: Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
r.a.	: Radıyallahü anh
s.	: sayfa
s.a.v.	: sallallahü aleyhi ve sellem
Sa.	: Sayı
ss.	: Sayfalar
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trs.	: Tarihsiz
TTK	: Talim ve Terbiye Kurulu
TÜBAV	: Türk Bilim Araştırma Vakfı
vd.	: Ve diğerleri
YLT	: Yüksek lisans tezi

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR -----	8
ÖN SÖZ -----	11
GİRİŞ -----	15
ALEVİLERİN DİN ÖĞRETİMİ TALEBİ VE AÇILIM-----	25
2005 ÖNCESİ DKAB DERS PROGRAMLARI VE DERS KİTAPLARINDA ALEVİLİK-----	45
2005 ORTAÖĞRETİM VE 2006 İDKAB DERS PROGRAMLARI VE DERS KİTAPLARINDA ALEVİLİK-----	53
2010 İLKÖĞRETİM VE ODKAB DERS PROGRAMLARI VE DERS KİTAPLARINDA ALEVİLİK-----	101
2018 İLKÖĞRETİM VE ODKAB DERS PROGRAMLARI VE DERS KİTAPLARINDA ALEVİLİK-----	145
DİĞER DİN ÖĞRETİMİ PROGRAM VE DERS KİTAPLARINDA ALEVİLİK-----	175
2024 DKAB Programları-----	175
Din Kültürü ve Meslek Ahlakı Dersi-----	182
İHL Meslek Dersleri-----	186
İlahiyat Fakülteleri-----	194
SONUÇ VE ÖNERİLER -----	199
KAYNAKÇA -----	207
DİZİN -----	215

ÖN SÖZ

Alevilik belki de çokça ele alınan, üzerine yazılan konulardan. Bu tür konularda yazmanın kolaylığı kadar zorluğu da kendini gösterir. Kolaylığı; kaynak sıkıntınız olmaz, ele alacağınız konular birçok kimse tarafından farklı yönleri ile gündeme getirilmiştir, sizinki belki farklı bir bakış açısı veya arada kalmışların vuzuha kavuşturulmasıdır. Hala yazılıyorsa güçlü bir pazarı da var demektir. Zorluğu ise bu kadar yazılanlara rağmen ne yazmanız gerektiridir. Yazacağınızın gerçekten bir ihtiyaca karşılık gelmesidir. İşte bu kolaylık ve zorluğun farkında ve zora talip olarak bu çalışmaya başladık.

Ne yazılırsa yazılsın önemli bir kesim muhalefetin olduğunun da farkında olarak başladık. Çünkü konuyu ihtiyaca karşılık ve tarihe bir not düşmek olarak gördük. Alevilik açılımı diye ifade edilen çalışmaların üzerinden yaklaşık 15 yıl geçmiş olsa da konuyu, din öğretimi bağlamında öncesi ve sonrası ile ele alan bir çalışmanın olması ve bunun gelecek çalışmalara da ışık tutması adına başladık.

Gerçekten ülke olarak yoğun gündemler ve siyasi salvolar arasında yapılan onca çalışmaların; neler yapıldı, nasıl yapıldı, hangi kazanımlar elde edildi, hangi derdimize deva oldusunu sormadan/soramadan adeta günü yaşarcasına bir şekilde yapıp gidiyoruz. Çeşitli ve öncelikli gördüğümüz kaygılardan konunun bilimsel olarak ele alınıp alınmadığını bile soramıyoruz/sorgulamıyoruz. Adeta günü kurtaralım modunda sürükleniyoruz.

Açılım ise zaman içerisinde önemli ölçüde antipati kazanmış bir kelime olsa da özü itibariyle olumlu, yeni çağrıştıran bir yönü var. İçinde yeni ve iyi bir şeyler yapmayı hedefleyerek yola çıkmış olma niyetini saklıyor. Şartların getirdiği değişiklikleri veya yenilikleri yapma ve bu konuda yeni bir bakış açısı getirme niyetinin bir göstergesidir. Her zaman 'niyet hayır, akıbet hayır' diye

yola çıkarız da vardığımız yere de bakmamız, sonucu ölçmemiz de gerekir. Ta ki yapılanlardan ders çıkararak geleceği kurgulayabilelim ve yeni ve gerçek açılımlara yelken açalım.

Yapılan açılımın beğenenleri olduğu kadar, eleştirenlerinin olması da normaldir. Eleştirilerin ise yapıcı, yol gösterici olması beklenir. Toptan kabuller ve retler her zaman için sıkıntılı olmuştur. Burada bakılacak husus hakkaniyet, adalet, insaf, bilimsellik ölçüleri olmalıdır.

Konunun din öğretimi açısından ele alınmasının da önemli bir sorumluluğu yüklediğinin de farkındayız. Toplumumuz için dinin kendisi daima hassas bir konu olarak ele alınırken eğitim ve öğretiminin herkesi ilgilendirir bir husus olması normaldir. Aslında bugün farklı merhalelerden gelerek Anayasa'da zorunluluğu ifade edilmiş bir dersin içeriğinin nasıl olması, nasıl herkesi kapsayıcı olurluğunu konuşuyoruz aslında. Bu husus din eğitim ve öğretiminin hayatiyetini devam ettirirken herkesin kendini içinde bulacağı bir ders olmasını sağlayacaktır.

Problemlerimizin çözümünde tarihi tecrübemiz yadsınamaz. Ama küreselleşmenin getirdiği, dünyadan bigane kalamayıp da normaldir. İletişimin son sürat seyrettiği günümüzde kendi problemlerimiz noktasında, Amerika'yı yeniden keşfetmeden, çözüm için dünyada yapılanları da görmemezlikten gelemeyiz. Çünkü denenmiş tecrübelerden bazıları bize de uyuyordur herhalde. Her şeyden önemlisi insanımızın memnuniyetidir ve bunun için yolları hep beraber arayıp bir uzlaşma ile problemlerimizi çözmek ve memnuniyetsizlikleri azaltmak niyetimizin varlığıdır.

Bize farklılıklarımızın, yaşatılması gereken bir zenginliğimiz olduğunu söyleyen bir dersin programlarını ve ders kitaplarını inceleyerek bir anlamda bunlarla birliğimize ve toplumsal barışa da katkı sağlamış da oluyoruz aslında. Farklı inanç ve kültürlerin birbirlerinin varlığını kabul edip kendilerini bulabildiği bir dersin topluma bu katkısı bile çok önemlidir. Çünkü bu toplum,

farklılıklarımızın tartışma ve kavga sebebi olmasından çok çekti ve hala da çekmesi için çaba gösteren, bizi bunlarla uğraştırıp güçsüz bırakmaya çalışan bir zihniyetle uğraşmaktadır.

Programında mezheplerüstü verildiği ifade edilen DKAB gibi bir derste; her inanç, dinî düşünce ve farklılıklardan derinlemesine bahsedilmesi beklenemez. Çünkü bunlar ayrı derslerin konusudur. Bu anlamda yine okulda seçmeli olarak okutulan dersler de söz konusudur ve bunlara yenileri de eklenebilir. Durum bu merkezde iken DKAB ders içeriğindeki bazı konu ve anlatımlara kızıp bizden bahsedilmiyor veya bizi dönüştürüyor düşüncesi ile dersin tamamen kaldırılmasını talep etmek de hakkaniyete sığmaz. Çünkü önemli ölçüde istismarını yaşadığımız din gibi bir konunun doğrusunu öğretmek de yine okulun görevi olmalıdır.

Çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlayan herkese teşekkürlerimi bildirirken yeni katkılarla gelişmesi için eleştirilerinizi ve katkılarınızı editormehmet@gmail.com adresine yazmanızı rica ederim. Gayret bizden, tevfik Hüda'dan.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YAŞAR
Eylül 2024, Ankara